

Nagyító alatt az egyházügyi törvény

Ez a rövid könyv olyan cikkeket tartalmaz, amelyeket az utóbbi három évben írtam a magyar „vallásszabadsági” torvényre és az egyházak helyzetére vonatkozóan. Amint azt az olvasó szinte rögtön érzékelné fogja, a törvény kemény kritikusa vagyok. A magyarországi egyházügyi törvény azzal, hogy szelektíven visszavont olyan jogokat, amelyekkel az állampolgárok korábban rendelkeztek és anakronisztikus jogi megkülönböztetést alkalmazott több vallási közösséggel szemben, fontos szerepet játszott a demokratikus intézményrendszer leépítésben, amelyért Orbán Viktor kormányát méltán éri kritika. A következő esszék véleményem szerint meggyőzően bizonyítják ezt. Ennek ellenére szeretném, hogy ez a könyv a remény szellemében jelenjen meg. Először is, remélem hogy a magyarországi bevett egyházak a törvény nyilvánvaló hibáit felismerve jobban megértik majd, hogy a vallásszabadság nemcsak a liberális társadalom, hanem a kereszténydemokrácia eszméjének alapja is. Másodsorban remélem, hogy ez a könyv segít abban, hogy a közvélemény jobban felfigyeljen az egyházügyi törvény komoly hibáira, amelyek nem kerültek módosításra annak ellenére, hogy az Alkotmánybíróság és az Emberi Jogok Európai Bírósága azt döntéseiben azt kritikával illette. Ahogy egyre több fény derül ennek a törvénynek a balfogásaira, véleményem szerint a magyarok egyre inkább neheztelnek majd emiatt kormányukra, és nyomást gyakorolnak rá annak érdekében, hogy a törvény módosításra kerüljön.

Habár még csak három éves múltat tekint vissza, a magyar egyházügyi törvény története bonyolult. A törvény első verziója 2011 júliusában látott napvilágot egy egészen szabálytalan országgyűlési eljárást követően. A törvény első verzióját a kormánykoalícióban résztvevő KDNP

terjesztette elő. A KDNP törvénytervezet negyvennégyre csökkentette az elismert egyházak számát, de olyan eljárást is lehetővé tett, amely alapján további vallási csoportok kaphattak elismerést bírósági úton. Késő este azonban, két órával a végső szavazás előtt Lázár János Fideszes képviselő olyan változtatásokat javasolt, amely teljes egészében megváltoztatta a törvény szövegét. A módosított törvény az elismert egyházak számát 44-ről 14-re csökkentette, és kikötötte, hogy a jövőben az Országgyűlés kétharmados többséggel dönthet valamely egyház elismeréséről. A törvény ezen merőben új változatát ezután azonnal megszavazták.

A szabálytalan eljárás miatt a magyar Alkotmánybíróság a törvényt 2011 decemberében teljes egészében megsemmisítette. Három nappal a bíróság döntése után, december 22-én, a bíróság által megsemmisített törvénnyel csaknem azonos törvény került benyújtásra az Alkotmányügyi, igazságügyi és ügyrendi bizottsághoz. A törvénytervezet átmeneti rendelkezései tizennégy egyház kivételével minden egyházat megfosztottak jogi személyiségüktől. A bizottság kb. ötven percen át vitatta meg a törvénytervezetet, majd továbbította a Parlamentnek ahol az még aznap megvitatásra és lezárásra került. A törvénytervezet 2011. évi CCVI. törvény néven került elfogadásra és 2012. január 1-én lépett hatályba.

Február elején a Parlament az elismert egyházak számát 14-ről 27-re növelte.¹ Ennek ellenére ez a szám még mindig kisebb volt mint amennyit az eredeti KDNP-s törvényjavaslat tartalmazott. Nem sokkal ezután, 2012 késő februárjában az Alkotmánybíróság megsemmisítette a törvény néhány alapvető rendelkezését. A bíróság úgy döntött, hogy minden vallási egyesületnek egyenlő joga van arra, hogy tisztességes eljárásban, hathatós jogorvoslattal folyadjon elismerésért. Mivel az egyházügyi törvény elismerésre vonatkozó rendelkezései

¹ Habár a törvény 27 bevett egyházat sorol fel, közülük kettő társult szervezet, amely több vallási közösségből tevődik össze (pl. a „Magyarországi Iszlám Tanács” és a „Buddhista vallási közösségek”). Ha az azokba tartozó tagközösségeket külön vesszük, az bevett egyházak száma 32.

nem feleltek meg ennek az elvárásnak, a bíróság visszaállította a státuszukat veszített egyházak jogállását.

A kormány erre a kedvezőtlen döntésre úgy válaszolt, hogy módosította az alaptörvényt, először 2013 márciusában, majd szeptemberében. A módosítások célja az volt, hogy megvédje a Parlament jogát arra, hogy elismerje az egyházakat. Ekképp került módosításra Magyarország Alaptörvényének VII. cikke, a Parlamentnek kifejezett jogot adva arra, hogy megállapítsa mely vallási csoportokat ismeri el egyházként.² 2013 júniusában a 2011. évi CCVI. törvény újabb módosítása kikötötte, hogy az elismerésért folyamodó vallási közösségek kötelesek bebizonyítani, hogy képesek az állammal együttműködni a közösségi célok érdekében. A vallási közösségek erre való alkalmasságukat alapszabályuk, tagjaik száma és korábbi tevékenységük alapján bizonyíthatják be.³ Az alkalmasságra vonatkozó végső döntést parlamenti szavazás alapján hozzák meg. Júniusban az egyházügyi törvény módosítása két különálló vallási közösségi csoportot különböztetett meg: a bevett egyházakét és a vallási tevékenységet végző szervezetekét. Csak a bevett egyházaknak kötelező a parlamenti elismerés – a vallási szervezeteket a bíróságok ismerik el.

Az alaptörvény és az egyházügyi törvény ezen módosításai, annak ellenére, hogy ellentmondani látszanak az Alkotmánybíróság döntésének mind annak szellemét mind pedig szándékát tekintve, a döntést nem helyezték hatályon kívül. Ebből következik, hogy azon

² Magyarország Alaptörvénye VII (4). cikke értelmében: „Az állam és a vallási közösségek a közösségi célok elérése érdekében együttműködhetnek. Az együttműködésről a vallási közösség kérelme alapján az Országgyűlés dönt. Az együttműködésben részt vevő vallási közösségek bevett egyházként működnek. A bevett egyházaknak a közösségi célok elérését szolgáló feladatokban való részvételükre tekintettel az állam sajátos jogosultságokat biztosít”. Mivel Magyarország Alaptörvényét többször módosították 2011 óta, nehéz feladat fellelni a pontos szöveget. A Magyar Köztársasági Elnöki Hivatal honlapján mindig frissített verzió található: <http://www.keh.hu/magyarorszag_alaptorvenye/1515-Magyarorszag_Alaptorvenye>

³ A 2011. évi CCVI. törvény) 14. § i) ekképp rendelkezik: „a közösségi célok érdekében történő együttműködés iránti szándékát és annak hosszú távú fenntartására való képességét különösen alapszabálya, tagjainak száma, a kezdeményezést megelőzően a 9. § (1) bekezdése szerinti területeken végzett tevékenysége és az ilyen tevékenységnek a lakosság nagyobb csoportja számára való hozzáférhetősége bizonyítja”.

státuszukat veszített vallási közösségeket amelyek státuszát visszaállította a bíróság a felelős miniszternek vissza kellett volna helyeznie a bevett egyházak listájára, ez viszont nem történt meg. A státuszukat veszített egyházak, annak ellenére, hogy a pert megnyerték, nem kapták vissza jogi státuszukat a kormánytól.

2014 áprilisában az Emberi Jogok Európai Bírósága (EJEB) Magyarország egyházügyi törvényét az Európai Egyezmény 9. (amely a vallásszabadságot védi) és a 11. (amely az egyesülési jogot védi) cikk rendelkezéseibe ütközőnek nyilvánította (*Magyar Keresztény Mennonita Egyház és társai kontra Magyarország*). Az EJEB véleménye szerint a törvény azon rendelkezései, amelyek megfosztották az egyházakat státuszuktól, valamint az újra nyilvántartásba vétel és a kétszintű bejegyzési rendszer ellentmond az állam azon kötelezettségének, hogy legyen pártatlan a vallási közösségekkel szemben. A kormány ezen döntésre vonatkozó egyik első reakcióját érzékeltetve egy magyar kormányzóvivő úgy nyilatkozott, hogy Magyarországot nem kötelezik az Európai Bíróság döntései.⁴ Egyelőre azt még nem lehet megmondani, hogy Magyarország fog-e fellebbezni a Nagykamarához az EJEB döntése ellen.

A könyv tartalma

A jelen kötetben található esszék a törvény történetének különböző időszakaiban íródtak. Emiatt az egyes esszék jogi kontextusa más és más. A *Nyílt levél* című első esszét 2012 januárjában írtam, csak pár héttel azután, hogy az új magyar alaptörvény és az egyházügyi törvény életbe lépett. Amikor a *Nyílt levelet* írtam, csupán tizennégy elismert egyház volt

⁴ „Itt a kormány válasza a strasbourgi ítéletre” *Világ gazdaság online* 2014. április 9. (<http://www.vg.hu/kozelet/jog/itt-a-kormany-valasza-a-strasbourgi-iteletre-425267>)

Magyarországon. A második esszé, amelynek címe *Négy tézis a vallásszabadságról*, pár hónappal ezután, 2012 májusában látott napvilágot, amikor az Országgyűlés az elismert egyházak számát tizennégyről huszonhétre növelte. Ekkor azonban a törvény még nem tartalmazott semmiféle rendelkezést a státuszukat veszített egyházakra vonatkozóan amelyek jogilag légiures térben léteztek. A harmadik esszé, amelynek címe *Jelentés az US Helsinki Bizottságának*, 2013 márciusában íródott, kevesebb mint egy hónappal azt követően, hogy a magyar Alkotmánybíróság megsemmisítette az egyházügyi törvény jelentős részeit, és csak egy héttel azután, hogy az Országgyűlés, válaszképp a bíróság döntésére, módosította az alaptörvényt. Amikor a Helsinki Bizottságnak írtam ezt a jelentést, az egyházügyi törvényben még nem létezett kétszintes elismerési rendszer a vallási közösségek számára. A negyedik esszé, amelynek címe *Az egyházak bejegyzése Magyarországon*, eredetileg 2014 februárjában íródott, és az egyházügyi törvény új módosításával bevezetett kétszintes elismerési rendszert tárgyalja és kritizálja. Amikor ez az esszé íródott, az Emberi Jogok Európai Bírósága még nem hozta meg döntését a magyar egyházügyi törvénnyel kapcsolatban. Nagyon örültem amikor a kétszintes elismerési rendszert érintő kritikus észrevételeim nagy részét, ha nem mindegyiket, megerősítette a bíróság. Az esszé jelen kötetben megtalálható változatát kissé módosítottam az Emberi Jogok Európai Bírósága döntésének figyelembevételével. Az ötödik és záró esszé „*Alkossunk embert a saját képmásunkra*” címmel 2014 májusában íródott, közvetlenül a jelen kötet megjelenése előtt, és a mostani helyzetet tükrözi. A jövő titka, hogy milyen újabb fejezetekkel bővül majd a magyar egyházügyi törvény állandóan változó története.

Mivel a jelen könyv minden fejezete eredetileg önálló cikként íródott, külön-külön és tetszőleges sorrendben is olvashatóak. A könyvben időrendi sorrendben jelennek meg, és ha valaki ebben a sorrendben olvassa őket a könyv elejétől a végéig, jó rálátást kap a törvényben

végbement változásokról 2012 és 2014 között. Némelyik cikket kissé módosítottam annak érdekében, hogy kiiktassam az ismétlődéseket. Ennek ellenére maradt némi ismétlődés ami elkerülhetetlen volt és amelyért előre is elnézést és türelmet kérek az olvasótól. Az első két esszé, a *Nyílt levél* és a *Négy tézis* eredetileg magyarul íródott és kifejezetten a magyar keresztény egyházaknak szólt. A többi esszé eredetileg angolul íródott és egy általánosabb olvasóközönségnek szántam őket. A két első esszétől eltérően ezek nem a hitvallás szempontjából íródtak, annak ellenére, hogy a vallásszabadsághoz való jog megsértése, amiről számot adnak, bizonyára aggodalommal tölti el a keresztényeket.

A könyv alapját az a kutatómunka adja, amit 2013-2014-ben végeztem Magyarországon alkotói szabadságom alatt, amelyet munkaadó intézményemtől a Texas Lutheran University-től kaptam. Alkotói szabadságom költségei fedezéséhez hozzájárult továbbá az IREX (*International Research & Exchanges Board*) amelyet az USA külügyminisztériuma a *Title VIII* program alapján fedez. A *Central-European Religious Freedom Institute* és a *Christians Associated for Democracy* támogatást nyújtott a könyv több fejezetének lefordításához. Hálásan köszönöm a támogatást ezen intézményeknek.

Végül szeretném ezt a könyvet gyermekeimnek ajánlani egy a Példázatok könyvéből vett idézettel: „Ne késs jót tenni a rászorulóval, ha módodban van, hogy megtedd!” (3:27). Ezzel szeretnék két, minden szülő által kifejezett kívánságnak hangot adni: először is, hogy a gyermekeinkre hagyott világ jobb legyen, mint amiben mi születtünk, és másodsorban azt, hogy gyermekeinkből jobb ember váljon, mint amilyenek mi magunk vagyunk.